

Rome Na-Eguzobe Ọhụụ ahụ — Nke Abụọ

Imata Rom nke Oge A na Ọhụụ Amụma n'Ubọchị Ikpeazụazụ

Jeff Pippenger

2024-07-05

Ma n'oge ndị ahụ ọtụtụ ga-ebili imegide eze nke ndịda: ndị na-apụnara mmadụ ihe n'etiti ndị gị ga-ebulikwa onwe ha elu iji mee ka ọhụụ ahụ guzoro; ma ha ga-ada. Daniel 11:14.

Imata nke ọma ike ahụ n'ubọchị ikpeazụ nke e gosipụtara dika Rom nke Oge A, ya mere ike ahụ nke “na-eme ka ọhụụ ahụ guzobe,” bụ ihe dị mkpa ma burukwa ihe metụtara nzọpụta. O na-anọchi anya otu akụkụ nke usoro ikpeazụ nke inwale narị puku otu na iri anọ na anọ ahụ. Okwu ahụ bụ “ọhụụ” n'amaokwu ahụ bụ otu okwu Hibru ahụ Solomon hōrō mgbe o kowara ihe kpatara ndị Chineke ji laa n'iyi.

Ebe ọhụụ na-adighi, ndị mmadụ na-ala n'iyi: ma onye na-edebe iwu, onye ahụ nwere ngozi. Ilu 29:18.

Ndị amụma niile na-ekwu okwu n'uzo kpomkwem kariya banyere ubochi ikpeazụ kariya oge o bula ozo n'akuko ihe mere eme di nsọ, ma ido aka na nti Solomon banyere mkpa o di inwe “ohu” bu okwu ndu ma o bu onwu. Eziokwu na-ekewa mgbe niile ma na-emeputa udi abuo nke ndi na-efe ofufe; n'amaokwu ahụ, e nwere otu igwe na-ala n'iyi na otu igwe nke na-edobe iwu ahụ n'obi uto. Otú o di, a ga-achoputa na ndumodu Solomon di n'onodu esemokwu banyere “eziokwu.” O dikwa n'onodu ilu umu agboghọ iri ahụ, n'ihia na ilu umu agboghọ iri ahụ bụ ihe atụ bụ isi nke ahumahu nke ndi Chineke n'ubochi ikpeazụ.

Onye nzuzu na-ekwuputa ihe nile di n'obi ya: ma onye amamihe na-edebe ya ruo mgbe e mesiri. O buru na onye na-achi ege nti n'ugha, ndi-ozii-ya nile bu ndi ajo omume. Onye ogbenye na onye aghugho na-ezuko: Jehova na-eme ka anya ha abuo nwee ihè. Eze nke na-ekpe onye ogbenye ikpe n'ikwesị ntukwasị obi, ocheeze ya ga-eguzosi ike ruo mgbe ebighi ebi. Nsọ na iba mba na-enye amamihe: ma nwata a hapuru ka o mee ihe ya na-ewetara nne ya ihere. Mgbe ndi ajo omume bara uba, njehie na-abawanye: ma ndi ezi omume ga-ahu odida ha. Doo nwa-gi aka na nti, o ga-emekwa ka i nwee izu ike; ee, o ga-enye mkpuru obi gi obi uto. N'ebe ọhụụ na-adighi, ndi mmadụ na-ala n'iyi: ma onye na-edebe iwu, ngozi nadiiri ya. Ilu 29:11–18.

O bughị nzube m itu aka n'ebe ndi ahụ no bu ndi nwere ike ijidesi nghota di iche banyere Rom nke Oge A ike kariya ka m si aghota ya. Nzube m bu igosi na Solomon na-agwa otu abuo nke ndi na-efe ofufe okwu, ndi o kporo “onye amamihe” na “onye nzuzu.” A makwaara “onye nzuzu” ahụ dika “onye ajo omume.” A makwaara kwa umu agboghọ na-amaghi ihe na ndi nwere amamihe n'ilu ahụ n'ahiri amuma nke Daniel isi nke iri na abuo dika ndi amamihe na ndi ajo omume.

A ga-eme ka otutu di ocha, meekwa ka ha di ocha dika ocha, a ga-anwakwara ha; ma ndi ajo omume ga-eme ajo omume: o dighikwa onye obula n'etiti ndi ajo omume ga-aghota; ma ndi amamihe ga-aghota. Daniel 12:10.

Solomon na Daniel kwekorítara n’otu, n’ihi na àmà amụma niile na-adakọ n’ụbọchị ikpeazụ. Ndi amamihe na-aghota “mmụba nke ọmụma.”

Ndi nwere amamihe ga-enwu dika ihè nke mbara eluigwe; ndi na-edukwa otutu mmadu n’ezi omume ga-adikwa ka kpakpando ruo mgbe ebighi ebi. Ma gi, Daniel, mechie okwu ndi a, ma kaa akwukwo ahụ akara, ruo oge ogwugwu: otutu ga-agaghari n’ihu na azu, ihe omuma ga-abakwa uba. Daniel 12:3, 4.

Amaokwu nke iri na-akowaputa usoro ule nke nzokwu ato nke na-enyocha ma na-ekewa umu agboghọ-amaghi nwoke, ndi a kporo ka ha buru akuku nke nari puku na iri anọ na puku anọ. N’ihe abuo ahụ, usoro nyocha na ule ahụ dabere n’ima ma umu agboghọ-amaghi nwoke ahụ ghotara mmuba nke ihe omuma ahụ (ohu ahụ) nke e meghere akara ya n’oge ogwugwu na 1989.

“N’oge ogwugwu” n’ubochi ikpeazu bu afọ 1989, mgbe e meghere amaokwu iri anọ ruo iri anọ na ise nke Daniel isi nke iri na otu. N’oge ahụ ka e guzobere na isiokwu nke amaokwu ndi ahụ bu mbilite ikpeazu na odida nke eze ugwu. N’oge ahụ kwa ka e guzobere na eze ugwu ahụ a kporo n’amaokwu ndi ahụ bu ike papal nke ubochi ikpeazu. Mmuo nsopuru adighi eji okwu a bu “Modern Rome” eme ihe ma oli. O bu m cheputara okwu ahụ, iji nochite anya ike papal nke ubochi ikpeazu, n’ihi na n’amuma, “modern” na-anochi anya ubochi ikpeazu. Ellen White ejighi okwu a bu “Modern Rome” eme ihe ma oli.

E nwere echiche na-ezighi ezi banyere onye eze nke ugwu na-anochi anya ya n’amaokwu isii ikpeazu nke Daniel iri na otu, ma o bu naani otu nghota ziri ezi di. Nghota ahụ na eze nke ugwu n’amaokwu ndi ahụ bu ike papal sitere n’otutu ndi amà amuma. Amaokwu iri anọ na-amalite site n’ikowa na papacy natara onya na-egbu egbu na 1798, mgbe ahụ amaokwu iri anọ na otu ruo iri anọ na ato na-akowa onodu na mmeghari ndi metutara igwota onya ahụ na-egbu egbu. Amaokwu iri anọ na anọ na-akowa ozi ahụ nke na-ewe papacy iwe ma na-eduga n’amaokwu iri anọ na ise mgbe ike papal rutere na njedebere ikpeazu ya zuru ezu. Ohu ahụ nke e kpughere na 1989, bu ohu nke mbilite ikpeazu na odida nke ike papal n’ubochi ikpeazu. Ohu ahụ bu mmuba nke ihe omuma nke na-emeputa ma na-egosiputa klaasi abuo nke ndi na-efe ofufe, dabere n’inakwere ha ma o bu iju ihe omuma ahụ di n’ime amaokwu ndi ahụ.

Di ka otu isiakwukwo ahụ nke e mepere mmuba nke ihe omuma n’afọ 1989 si kwuo, “ndi ohi nke ndi gi,” ndi “na-ebuli onwe ha elu” ma n’ikpeazu “na-ada,” bu ihe nnochianya nke na-eme ka “ohu” guzosie ike. N’isacha ikpeazu, ajuju ule mbu bu onye ka a na-anochi anya ya dika “ndi ohi nke ndi gi,” n’ihi na ha bu ihe nnochianya amuma nke na-eme ka “ohu” guzosie ike. Ndi ohi ahụ o bu ike popu, ma o bu ha bu United States?

Akwukwo Daniel na Mkpughe bu otu akwukwo ahụ, na-anochi anya ndi amà abuo nke otu ahiri amuma ahụ. Daniel bu mmalite, Mkpughe bukwa ogwugwu, ma onu ha abuo na-anochi anya ndi amà abuo nke eziokwu ahụ e meghere emeghe n’oge ogwugwu na 1989.

Daniel kowara usoro ime ka o di ocha nke e mere mgbe Odum nke ebo Juda meghere amaokwu iri anọ ruo iri anọ na ise na 1989. N’oge ahụ ka usoro nnwale malitere iji kpebie ma mee ka a puta ihè ndi ga-abu “ndi nchujà” ndi mejuputara ndi ogbugba ndu ahụ, bu ndi bu otu nari puku iri anọ na

anọ n'ụbọchị ikpeazụ. Hosea na-agbakwūnye na ndị juru mmụba nke ihe omuma nke ụbọchị ikpeazụ agaghị abụ otu n'ime ndị nchụàjà ndị mejuputara otu narị puku iri anọ na anọ ahụ.

A na-ebibi ndị m n'ih i enweghị ihe omuma: n'ih na i jul ihe omuma, mu onwe m ga-ajukwa gi, ka i ghara ibu onye nchuaàjà nye m: ebe i chefuru iwu nke Chineke gi, mu onwe m ga-echezokwa umu gi. Hosea 4:6.

Akwukwo Mkpughe na-akowaputa na ihe omuma ahụ e meghere ma o bu nke otu otu juru, na-eme ka a ju ha tupu oge amara emechie.

O wee si m, Emekwala ka e mechie okwu amuma nke akwukwo a akara: n'ih na oge ahụ adila nso. Onye na-ezighi ezi, ka o nogide na-emezighi ezi: onye ruru aru, ka o nogide na-adi ruru aru: onye ezi omume, ka o nogide na-abu ezi omume: onye di nsọ, ka o nogide na-adi nsọ. Mkpughe 22:10, 11.

Akuko ihe mere eme nke ndi Millerite na-egosi akuko ihe mere eme nke puku mmadu otu narị na iri anọ na anọ ahụ, ma onu, ndi Millerite na puku mmadu otu narị na iri anọ na anọ ahụ na-anochi anya mbido na njedebe nke ozi na oru nke ndi mmuo ozi ato nke Mkpughe isi nke iri na anọ. Akuko ihe mere eme ndi ahụ yiri ibe ha na-akowaputa ihe omume ndi metutara mmechi oge amara. Oru nke akuko ihe mere eme ha abuo ka e jirila Elaija na Jon Onye Na-eme Baptizim buru onyinyo ya.

“N’ima jijiji, William Miller bidoro ikpugheere ndi mmadu ihe omimi nile nke alaeze Chineke, na-eduga ndi na-ege ya nti n’ime amuma di iche iche ruo n’obibia nke ugboro abuo nke Kraist. Site n’oru mgbal i bula, o nwetara ike. Dika Jon Onye-nsopuru-baptizim kwusara obibia mbu nke Jizos ma kwadebe uzo maka obibia Ya, otu a kwa William Miller na ndi sonyere ya kposara obibia nke ugboro abuo nke Okpara Chineke.” Early Writings, 229, 230.

Ozi Millerite kwara “ihe omume” ndi metutara mmechi nke oge amara, dika Elaija na Jon Baptist nochiri anya ha abuo.

“O di mkpa ka a kpotee mmadu ka ha mata ihe ize ndu ha; ka a kpalie ha ikwadebe maka ihe omume ndi di oke nsọ nke jikoro na mmechi nke oge amara.” The Great Controversy, 310.

N’afọ 1989, site n’idaba nke Soviet Union, e meghere akuko nke akwukwo Daniel nke metutara ubochi ikpeazu, usoro nnwale wee bido. E guzobere nnwale ahụ n’elu ikike ma o bu enweghi ike nke ndi Chineke ighota ma o bu iju mmuba nke ihe omuma nke e nochiri anya ya n’amaokwu isii ikpeazu nke Daniel isi nke iri na otu; amaokwu ndi ahụ nke na-eduga n’amaokwu mbu nke isi nke iri na abuo, nke na-akowa “mmechi nke oge amara.” Ozi banyere “ihe omume ndi jikotara na mmechi nke oge amara” ka e mechara meghere, oru nke ndi ahụ bu ndi natara ibu “ndi nchuaàjà” nke narị puku iri anọ na anọ wee malite. Oru ha bu “ighota” ma kposaa ozi ahụ a nochiri anya ya n’akuku Akwukwo Nso ahụ. Ozi ahụ na oru nke narị puku iri anọ na anọ bu iweta ozi ahụ e meghere emeghe ka e wee kpotee ndi mmadu “iji kwadebe maka ihe omume ndi di nsọ nke jikotara na mmechi nke oge amara.”

“Taa, n’ime mmuo na ike nke Elaija na nke Jon Baptist, ndi-oz i nke Chineke hoputara na-akpo uche nke uwa e debere maka ikpe gaa n’ihe ndi di nsọ ma di arọ nke ga-eme n’oge na-adighi

anya n'ihe metutara awa ikpeazu nke oge amara na mputa Kraist Jizos dika Eze ndi eze na Onyenwe ndi nwenu. N'oge na-adighi anya a ga-ekpe onye obula ikpe n'ih i omume ndi e mere n'anu ahụ. Awa ikpe Chineke eruola, o dikwa n'elu ndi otu nzuko-Ya n'üwa ibu oru di aru ma di nsu nke ido aka na nti nye ndi ahü guzo, dika a puru isi kwuo ya, n'onu onu mbibi ebighi ebi. Nye mmadu obula no n'üwa sara mbara nke ga-ana nti, a ghagh i ime ka ukpuru ndi no n'ihe ize ndu n'esemokwu ukwu a na-alu doo anya, ukpuru ndi odinihu nke mmadu nile kwugidere n'elu ha." Prophets and Kings, 715, 716.

Akuko banyere Jon Onye Na-eme Baptizim na Kraist, nakwa akuko banyere ndi Millerite, na-egosi ozi na oru nke ndi nari puku otu nari na iri anu na anu ahü. Ma Jon ma Kraist ghotara ozi ha dika nke na-anochite anya mmechi nke oge amara.

Ma mgbe o huru otutu ndi Farisii na ndi Sadusii ka ha na-abia n'ebe baptizim ya di, o siri ha, Unu ogbo agwo ojo, onye doru unu aka na nti ka unu gbanahu onuma ahü na-abia? Matiu 3:7.

Kraist nochiri anya mbibi nke Jerusalem, otu mbibi ahü Jon doru ndi Juu ndi na-achu esemokwu aka na nti banyere ya dika ihe na-abia nso. Jizos jiri mbibi ahü di ka ihe nochianya nke "iwe" ahü nke na-amalite mgbe Ya onwe Ya, dika Maikel, biliri n'oru na Daniel isi nke iri na abuo, amaokwu nke mbu.

"Kraist huru n'ime Jerusalem ihe nochianya nke üwa nke ekwekoro n'ike n'ekweghi-ekwe na nnupuisi, ma na-eme oso oso iga izute ikpe mmegwara nke Chineke. Ahuhu nile nke agburu dara ada, nke na-arigide mkpuru obi Ya, manyere ka mkpu ahü di ilu nke ukwu putu n'egbugbere onu Ya. O huru ndeko mmehie ka e dere ya n'ahuhu mmadu, anya mmiri, na obara; obi Ya meturu site n'ebere na-enweghi nsotu n'ebe ndi a na-emegbu emegbu na ndi na-ata ahuhu nke üwa no; O chosiri ike inyere ha niile aka. Ma obuna aka Ya apughi ime ka ebili mmiri nke ahuhu mmadu laghachi azu; o bu mmadu ole na ole ga-achü naani Isi Mmalite nke enyemaka ha. O di njikere iwusa mkpuru obi Ya ruo n'onwu, iji mee ka nzoputa diri ha n'iru iru; ma o bu mmadu ole na ole ga-abiakwute Ya ka ha wee nwee ndu."

"Ebube Eluigwe no n'akwa akwa! Okpara nke Chineke na-adighi ngwucha, onye mmuo ya nwere nkuda-mmuo, ehulatawo n'oke mwute! Ihe omume ahü juputara eluigwe nile n'itunanya. Ihe omume ahü na-ekpugheere anyi njo kari ri akari nke mmehie; o na-egosi otu oru siri ike buru, obuna nye Ike na-adighi ngwucha, izoputa ndi ikpe mara n'aka nsonaazu nke imebi iwu Chineke. Jisos, ka O na-ele anya ruo n'ogbo ikpeazu, huru üwa ka e tinyere n'ime aghughu yiri nke kpatara mbibi Jerusalem. Nnukwu mmehie nke ndi Juu bu iju Kraist; nnukwu mmehie nke üwa Ndi Kraist ga-abu iju iwu Chineke, nke bu ntala ochichi Ya n'eluigwe na n'üwa. A ga-eleli ukpuru Jehova anya ma mee ka ha buru ihe efu. Otutu nde mmadu no n'olu nke mmehie, ndi ohu Setan, ndi a kpebiri ita ahuhu onwu nke abuo, ga-aju ige nti n'okwu eziokwu n'ubochi nleta ha. Egwu isi! Iju ara di otu a!" The Great Controversy, 22.

Ozi ido aka na nti Jon Onye Na-eme Baptizim kposara, na kwa nke Kraist kposara, bu otu ozi ido aka na nti ahü, dika ozi ido aka na nti nke ndi Millerite bukwa otu ozi ahü na-akowaputa ihe omume ndi metutara mmechi oge amara, nke puku nari anu na iri anu na anu ga-ekwusa. Ndi ama ato; Jon Onye Na-eme Baptizim, Kraist, na ndi Millerite, na-agba ama na oru na ozi nke puku nari anu na iri anu na anu bu usoro nnwale nke ndu ma o bu onwu, nke e mezuru site na mmuba nke ihe

omuma nke e kpughere mgbe e meghere ya na 1989. Ozi ahụ e meghere n'oge ahụ bụ oħu nke ubochi ikpeazu nke ndi amamihe ga-aghota ma o buru na ha ga-abu "ndi nchujà" mejuputara puku nari anọ na iri anọ na anọ ahụ. O buru na ndi na-achọ ibu ndi ahụ aghotaghi oħu ahụ, a na-akowa ha di ka ndi ajo omume, ma o bu di ka ndi nzuzu, ha wee laa n'iyi. A na-aju ha na umu ha, n'ikwado iju ha juru oħu ahụ nke bu mmuba nke ihe omuma.

Okwu Chineke na-akowaputa na Rom bu ike ahụ nke na-ebuli onwe ya elu, na-apunara ndi Chineke ihe, ma mesia daa ma mee ka oħu ahụ guzosie ike. Ajuju ahụ ma Rom nke Oge A bu ike papal ma o bu United States bu ule nke na-achoputa ma ndi ahụ a na-atule bu umu agboghọ amamihe ma o bu umu agboghọ nzuzu. Ule ahụ bu ule amuma e si n'akwukwo Daniel nweta, nke e mesiri kwadoo ma mee ka o ruo izu okè n'akwukwo Mkpughe. Isiokwu nke Rom nke Oge A abughi nani nhorọ di n'etiti ike papal na United States, kama o bu ule ikpeazu maka otu nari puku iri anọ na anọ. O bu ule amuma, ma mgbe a ghotara ya nke oma, o na-aganye nnochiteanya nile nke usoro ule ikpeazu ahụ nke e debere n'ime ama amuma Chineke doro nsọ.

Usoro ule nke oge Jon Baptist na Kraist sitere n'akwukwo Daniel, dikwa ka usoro ule ahụ di n'oge ndi Millerait. Di ka ule amuma, usoro eji eguzobe eziokwu di nno mkpa ka ndi ahụ na-achọ ibu ndi kwekorọ jiri ya ruo oru nke oma, dika o dikwa mkpa naani ijidesi echiche ziri ezi banyere onye bu Rom nke Oge A ike. Ma a tlee njirimara ziri ezi nke Rom nke Oge A, ma o bu itinye n'oru usoro ziri ezi ahụ, ihe abuo ahụ nke ule a ka e tinyere n'akwukwo Daniel. N'isi nke mbu nke Daniel, Daniel gafere n'usoro ule nke nzukwu ato, malite n'ihe oriri, emesia ule anya, soro ya ule nke Nebukadneza mezuru, onye bu akara Akwukwo Nso nke Eze nke Ugwu, ya bu ike popu nke ubochi ikpeazu.

Ma umuntakiri anọ ndi a, Chineke nyere ha ihe omuma na nka n'ihe mmuta nile na amamihe: Daniel nkwara nghota n'ohu nile na nro nile. Ma n'ogwugwu ubochi ndi eze kwuru ka e webata ha, mgbe ahụ onye-isi ndi onaozi wetara ha n'ihu Nebukadneza. Eze wee kparita uka na ha; ma n'etiti ha nile, a hughi onye obula di ka Daniel, Hanania, Mishael, na Azaraja: ya mere ha guzo n'ihu eze. Ma n'ihe nile gbasara amamihe na nghota, nke eze juru ha, o huru na ha ka mma ugboro iri karja ndi dibia afa nile na ndi na-agu kpakpando nile ndi no n'alaeze ya dum. Daniel 1:17–20.

"N'ogwugwu ubochi ndi ahụ," nke n'amuma bu ubochi ikpeazu mgbe a na-anwale nari puku na puku iri anọ na anọ ahụ, a huru Daniel na ndi ikom ato ahụ ndi a ma ama na ha "kariri ndi dibia afa na ndi na-agu kpakpando niile no n'alaeze ya dum ugboro iri," ma Daniel nwere "nghota n'ihe gbasara oħu na nro niile." Daniel nochiri anya nari puku na puku iri anọ na anọ ahụ, ndi n'ubochi ikpeazu na-aghota mmuba nke ihe omuma ahụ bjara mgbe Kraist, di ka Odum nke ebo Juda, meghere akara "akuku ahụ nke akwukwo Daniel nke metutara ubochi ikpeazu," n'afọ 1989.

Daniel aghotaghi naani ihe kariri ndi ozo banyere nro na oħu; o nwere "nghota n'ihe niile banyere oħu na nro." O na-anochi anya ndi na-eji usoro nke ahiri n'elu ahiri, n'ih na usoro ahụ na-achikota "oħu na nro niile" onu n'ime otu ozi nwere njiko zuru oke. Ozi nke na-achikota nro na oħu niile n'ime otu ahiri amuma na-akowaputa "ihe omume ndi metutara mmechi oge amara." E guzobere ozi ahụ site n'akara amuma nke bu Rom nke Oge A, ike ahụ nke na-ebuli onwe ya elu, na-apunara ndi Chineke ihe, ma daa.

A pụrụ ịtolite ike ahụ naanị site n'itinye usoro ziri ezi n'ọrụ. Ọtụtụ n'ime ndị na-ekwuputa na ha na-amụ Bible na-ajụ usoro nke ahịrị n'elu ahịrị, ma ụfọdụ n'ime ndị na-ekwuputa na ha na-eji ya eme ihe na-etinye ụkpụrụ ndị mejuputara usoro ahịrị n'elu ahịrị n'ọrụ n'uzọ na-ezighị ezi. Ndi Millerite bụ ndị mbụ debere ụkpụrụ ndị ahụ n'akwụkwọ ndekọ ọha, e wee dọọ ndị nke Chineke nke ụbọchị ikpeazụ aka ná ntị n'ihu na ndị bụ n'eziokwu ndị ozi nke mmụọ ozi nke atọ ga-eji ụkpụrụ William Miller nke ịkọwa amụma eme ihe.

“Ndi na-etinye aka n'ikwusa ozi nke mmụọ-ozi nke atọ na-enyocha Akwụkwọ Nsọ n'otu usoro ahụ Nna Miller nakweere.” Review and Herald, November 25, 1884.

William Miller nọchiri anya mmalite nke ndị mmụọ ozi atọ ahụ nke Mkpughe isi iri na anọ, e werekwa Jọn Onye Na-eme Baptizim kpọọ ya ụdi, onye bụ mmalite nke ozi ahụ nke Kraịst bụ njedebe ya. Nwanneanyi White na-ejikọta ozugbo usoro nnwale nke Jọn Onye Na-eme Baptizim metụtara Kraịst na usoro nnwale nke ndị mmụọ ozi atọ ahụ. Jọn malitere ozi ahụ, ma ọ bughị ruo mgbe di nnoo nso n'obe, mgbe Kraịst duru ndị na-eso ụzọ Ya gaa Sesaria Filipai, ka Jizos wee tinye nkọwa nile nke ozi ahụ Jọn malitere. Eziokwu mbụ ahụ (mmalite ahụ) Jọn kọwara mgbe ọ huru Kraịst bụ ịkọwa Kraịst dika Nwa Aturu nke Chineke nke na-ewepu mmehie nke ụwa.

E mere ihe ndi a na Betabara n'ofe Jodan, ebe Jon no na-eme baptizim. N'echi ya, Jon huru Jisos ka O na-abiakwute ya, si, Leenu Nwa-aturu Chineke, Onye na-ebupu mmehie nke uwa. Nke a bu Onye ahụ m kwuru banyere Ya, si, N'azu m ka otu Nwoke na-abia, Onye e debere n'onodu ka m elu: n'ih na O no tupu m. Jon 1:28–30.

Mgbe ahụ ka oge afọ atọ na okara nke onwunwa malitere, nke mechara n'obe. Mgbe e gburu Jọn obere oge tupu obe ahụ, Jisos wee malite ịkọwa okwu mbụ ahụ nke Jọn kwuru.

Mgbe Jisus bjarutere n'okèala Sesaria Filipai, ọ juru ndi na-eso uzo ya, si, Onye ka mmadu na-ekwu na mu onwe m, Nwa nke mmadu, bu? Ha wee si, Ufodu na-ekwu na i bu Jon Onye Na-eme Baptizim; ufodu, Ilaija; ndi ozokwa, Jeremaja, ma o bu otu n'ime ndi amuma. O siri ha, Ma onye ka unu onwe unu na-ekwu na m bu? Saimon Pita zara, si, I bu Kraist ahụ, Okpara nke Chineke di ndu. Jisus wee zaa ya, si, Ngozi nadiiri gi, Saimon Baa-Jona; n'ih na anu ahụ na obara ekpughegi gi nke a, kama Nna m nke no n'elugwe. Ma Mu onwe m na-agwakwa gi, na i bu Pita, n'elu nkume a ka M ga-ewukwasị nzuko m; onu uzo ama hel agaghi emeri ya. M ga-enyekwa gi mkpisi ugodi nke alaeze elugwe: ihe obula i ga-ekekota n'awa ga-abu nke ekekotaworo n'elugwe; ihe obula i ga-atopu n'awa ga-abu nke atoputaworo n'elugwe. Mgbe ahụ o nyere ndi na-eso uzo ya iwu ka ha ghara igwa onye o bula na o bu Jisus Kraist. Site n'oge ahụ gawa Jisus malitere igosi ndi na-eso uzo ya otu o ga-esi jee Jerusalem, ma taa ahuhu otutu ihe n'aka ndi okenye na ndi isi nchujà na ndi odeakwukwo, ka a gbuo ya, ma ka e mee ka o si n'onwu bilie n'ubochi nke atọ. Matthew 16:13–21.

Sisaria Filipai bu aha Panium n'oge Kraist, a na-akowakwa Panium n'amaokwu na-esote amaokwu nke iri na anọ nke Daniel iri na otu, ebe a na-ewebata ndi ohi nke ndi gi, ndi na-ebuli onwe ha elu, ma daa. Ozi Jon Onye Na-eme Baptizim, nke sitere n'ike mmuọ nsọ ma buru nke zuru okè, bu ozi ahụ n'mbido nke nọchiri anya ozi Millerite, nke e guzobere n'elu iwu Miller. Ozi Kraist n'ogwugwu, nke e wuru n'elu ozi Jon ma gbasaa ya, gosikwara ozi ahụ n'ogwugwu nke ndi mmuọ

ozị atọ, ya bụ, nke dabere n'iwu Miller na nkọwa ndị a na-agbakwunye n'ozị Miller mgbe usoro nke ahiri n'elu ahiri rutere n'ogwugwu ya.

Iji ruo n'ighota ezighi ezi banyere akara nke na-eme ka ohuu ahụ guzosie ike, na akara nke Rom nke Oge A, yiri ndi ahụ nọ n'akuko ndu Kraist bu ndi juru ozi nke obe. A gwara anyi na ndi Juu juru ozi Jon Onye-nsobaputa enweghi ike irite uru n'ozizi Jizos, nakwa na akuko ndi Juu ahụ mere kpomkwem ihe ahụ na-anochi anya ndi juru ozi mmuo ozi mbu. Ndi Millerite kowara ndi ohi nke ndi gi, nke m mechara jiri okwu ndi a kpo, "Rom nke Oge A," dika ike popu.

Anyi ga-aga n'ihu na-atule ihe ndi a n'isiokwu na-esonu.